

สมอพิเภก *Beleric myrobalan*

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Terminalia bellirica* (Gaertn.) Roxb.

วงศ์ Combretaceae

ชื่ออื่นๆ ลัน, สมอแหน, แहन, แहनขาว, แहनตัน

ไม้ยืนต้น ใบเดี่ยว เรียง
สลับเวียน ออกกระจุกอยู่บริเวณ
ปลายกิ่ง ก้านใบยาว เส้นใบร่างแห
แผ่นใบขนาดใหญ่ รูปไข่กลับ
ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม
ใบแก่สีเขียวเข้ม ใบอ่อนสีน้ำตาล
แดง

ส่วนที่ใช้ ผลอ่อน และ ผลแก่

สรรพคุณ ผลอ่อน รสเปรี้ยว แก้ไข้ แก้ลม เป็นยาระบาย

ผลแก่ รสเปรี้ยวฝาดหวาน ทำให้ชุ่มคอ บำรุงธาตุ แก้ไข้ แก้ท้องเสีย แก่ริดสีดวง มักใช้ร่วมกับสมอไทย และ มะขามป้อม เรียกว่าตรีผลา เป็น ยาระบาย และ ยาขับเสมหะ แก้ไอ และใช้ผสมกับสมออื่นๆ เช่น ตรีสมอ (สมอพิเภก สมอไทย และสมอติง) เป็นยาระบายแบบรู้เปิดรู้ปิดⁱ

ข้อมูลเพิ่มเติม ในผลพบกรดอินทรีย์หลายชนิด เช่น gallic acid ทำให้มีฤทธิ์ระบาย และ พบสารฝาด คือ tannin ซึ่งมีฤทธิ์ลดอาการท้องเสีย สนับสนุนสรรพคุณแผนโบราณ นอกจากนี้ สารสกัดมีฤทธิ์ต้านออกซิเดชัน ด้านการอักเสบ ปรับภูมิคุ้มกันต้านทาน ป้องกันตับ ไต ต้านเบาหวาน ไขมันในเลือดสูง¹ สารสกัดน้ำ มีฤทธิ์กระตุ้นการหลั่งอินสุ

ⁱ หมายถึง ระบายอย่างอ่อน และ หลังจากระบายไม่นาน จะหยุดถ่ายเอง

ลิน ยับยั้งการย่อยแป้ง และ การเกิดไกลโคเจนของโปรตีน² สารสกัดมีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย³ สารสกัดน้ำ และสารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์มีฤทธิ์ต้านอาการซึมเศร้า(antidepressant-like effect) ผ่านระบบ adrenergic, dopaminergic และ serotonergic systems⁴ อย่างไรก็ตาม การที่พืชแสดงฤทธิ์ต่างๆตามงานวิจัยทางเภสัชวิทยานั้น เป็นงานวิจัยในหลอดทดลอง การนำมาใช้จริง ยังต้องมียานวิจัยต่อไปเพื่อให้มีข้อบ่งชี้ ขนาดใช้ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพรอย่างแท้จริง

หมายเหตุ ไกลโคเจน หมายถึง การที่กลูโคสในกระแสเลือดไปทำปฏิกิริยากับโปรตีน ทำให้โปรตีนเสียรูปทรง ไม่ละลายน้ำหรือไม่คงตัว สูญเสียประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นสารเร่งให้เซลล์แก่ เกิดฝ้า และเป็นสาเหตุการเกิดโรคแทรกซ้อนของเบาหวาน

เอกสารอ้างอิง

---

¹ Ashutosh Gupta, Ramesh Kumar, Piyali Bhattacharyya, Anupam Bishayee, Abhay K. Pandey. *Terminalia bellirica* (Gaertn.) roxb. (Bahera) in health and disease: A systematic and comprehensive review. *Phytomedicine* 202; 77, 153278.

² Violet Kasabri, Peter R. Flatt and Yasser H. A. Abdel-Wahab. *Terminalia bellirica* stimulates the secretion and action of insulin and inhibits starch digestion and protein glycation in vitro. *British Journal of Nutrition* , Volume 103 , Issue 2 , 28 January 2010 , pp. 212 – 7.

³ Baliga, M. S., Meera, S., Rai, M. P., Saldanha, E., Pais, S., Jayachander, D., & Palatty, P. L. (2015). Use of the Ayurvedic Drug Triphala in Medical Conditions Afflicting Older Adults. *Foods and Dietary Supplements in the Prevention and Treatment of Disease in Older Adults*, 135–142

⁴ Dhingra, Dinesh, Valecha, Rekha. Evaluation of antidepressant-like activity of aqueous and ethanolic extracts of *Terminalia bellirica* Roxb. fruits in mice. *IJEB* 2007; 45(07). <http://hdl.handle.net/123456789/5331>